

Σκανδαλώδεις σκέψεις: το αυτοδιοίκητο, ο ωφελιμιστικός υπολογισμός ή το παράδοξο της εθελοδοουλίας και το «προχώρημα πέρα από»

Αθήνα 28 Οκτώβρη 2016

«...η πράξη του παιδιού ντροπιάζει
λοιπόν τον πραγματικό κόσμο»
F. Schiller

Ποτέ δεν έγινε γενικά αποδεκτό κάποιο κριτήριο, το οποίο να καθορίζει τι είναι πραγματικά αληθινό. Ωστόσο, θεωρώ ότι το κριτήριο αυτό δεν αποτελεί μέρος της αντιληπτικής διαδικασίας· εντοπίζεται στα ένστικτα της καρδιάς, στην ικανότητα επαλήθευσης μέσω των αισθήσεων. Κι αν η καρδιά δεν θέλει έναν κόσμο ηθικής πραγματικότητας, είναι βέβαιο πως ο νους δεν καταφέρνει να μας κάνει να πιστέψουμε στην ύπαρξή του.

Και τώρα, μετά από αυτήν την εισαγωγή, ας πάμε κατευθείαν στο θέμα μας.

Και λάβετε υπόψη ότι, δεν ορρωδώ προ ουδενός. Ωστόσο, ορισμένοι από εσάς που είστε εθιστικά εξοικειωμένοι με το καθημερινό και τη συνήθεια, δεν θα κλίνετε πλέον ευήκοον ους. Θα πρέπει όμως να συμφωνήσουμε ότι προκειμένου να συγκρίνουμε την αξία αυτού που υπάρχει οφείλουμε να θέσουμε ένα ηθικό ερώτημα για το τι θα ήταν καλό εάν υπήρχε.

Παρευθύς, μου έρχονται στο νου, όχι αναπόδεικτα, τα τεκταινόμενα σε όλες τις Γραμματείες των Δικαστηρίων και Εισαγγελιών και σε πρακτικές, διαχρονικά αδιαφοροποίητες. Συμπτώματα που μεταφράζουν μία και τη μοναδική ασθένεια, αυτή των «κρατούντων» —Τμηματάρχων, Διευθυντάδων και «Υποτακτικών»— ένα βασίλειο όπου όλη τους η εξυπνάδα και η πνευματική ανωτερότητα δεν είναι καλύτερη από την πονηριά μιας αλεπούς. Προσποιούνται ότι αποφασίζουν για τα πράγματα που μάς αφορούν, λαμβάνοντας αποφάσεις μόνο και μόνο για να διεκπεραιώσουν κάτι στα γρήγορα. Γιατί άραγε; Αισθάνονται ανακουφισμένοι από το βάρος μιας αόριστης ευθύνης. Νομίζουν ότι ο κόσμος «είναι όπως φαίνεται να είναι». Είναι λοιπόν να απορεί κανείς για την καλοτυχία του μέτριου και για την εκδίκηση των αδύναμων πνευμάτων στο αληθινό και δυναμικό ωραίο. Θέλουν να είναι ελεύθεροι, αλλά μόνο από ένα βάρος που κουράζει την αδράνειά τους, όχι από ένα όριο, που εμποδίζει τη δραστηριότητά τους. Και δεν είναι καθόλου δύσκολο να διακρίνουμε την αψιθυμία τους, τις ανάρμοστες επιρροές και τον παρασκηιακό άδικο ανταγωνισμό, οι οποίες συντάσσονται κάτω από μονομερείς εξουσίες ή επικυρίαρχες ομάδες προώθησης ειδικών συμφερόντων. Προσδεδεμένοι στέρεα στις θέσεις τους ξιφουλκούν κατά πάντων — αλήθεια είναι, κάποιοι από αυτούς «υπηρετούν» πάνω από δεκαετία στο ίδιο τμήμα, με τις ευλογίες και των συνδικαλιστών μας— λόγω και του επινοητικού πνεύματος (ingenium), που τους διακρίνει, εναποθέτουν τις εργασίες ενός μεγάλου μέρους δυσβάστακτης δικαστηριακής ύλης σε όλους εμάς.

Να σημειώσουμε εδώ παρενθετικά πως μια τέτοια κατάσταση ευνοεί η μη εφαρμογή του άρθρου 74 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων, σύμφωνα με το οποίο,

«...Ο δικαστικός υπάλληλος δεν επιτρέπεται να μετακινηθεί πριν συμπληρώσει δύο (2) έτη στην οργανική μονάδα στην οποία υπηρετεί. Η μετακίνηση είναι υποχρεωτική όταν ο δικαστικός υπάλληλος συμπληρώσει τέσσερα (4) έτη στην ίδια οργανική μονάδα...».

Γεγονός καθόλου ασήμαντο πάντως αποτελεί, η σκόπιμη αδρανοποίηση του άρθρου 25 για τις υπηρεσιακές συνελεύσεις, σύμφωνα με το οποίο αυτές:

συγκαλούνται τουλάχιστον μία φορά κατ' έτος, στην αρμοδιότητα των οποίων υπάγονται[...], η υποβολή προτάσεων για τον προγραμματισμό των εργασιών της γραμματείας του δικαστηρίου ή της εισαγγελίας, η αξιολόγηση των εργασιών των γραμματειών τους, η συζήτηση επί των εκθέσεων/προτάσεων των προϊσταμένων των οργανικών μονάδων, για την καλύτερη οργάνωση και λειτουργία της μονάδας, της οποίας προΐστανται.

Με δεδομένα τα όσα ειπώθηκαν, ποιος δεν αναγνωρίζει εδώ την πατριά και την εύνοια της κάστας, απτή πραγματικότητα ευρύτατης οικογένειας;

Χρησιμοποιώ αυτούς τους προ-νεωτερικούς όρους, γιατί μου είναι σχεδόν αδύνατο να αμφιβάλλω πως δεν απεικονίζονται ως προνομιακό σχήμα και στην κίνηση —λίγες ημέρες πριν τη λήξη της θητείας του— του πρώην προϊστάμενου του Πρωτοδικείου Αθηνών. Συνοψίζονται δε, στο μέτρο ακριβώς ενός «λελογισμένου υπολογισμού ώθησης, στην απονομή καθηκόντων ευθύνης/προϊσταμένης Διεύθυνσης της Γραμματείας στο Πρωτοδικείο, μετά την επάνοδο από αυτοδίκαιη απόλυση, καταργώντας κατ' ουσίαν το αρμόδιο Υπηρεσιακό Συμβούλιο. Άραγε η παραπάνω πράξη, μπορεί να αξιολογηθεί ως πράξη αιτιώδους συνάφειας με τις ειδικές τροπολογίες — συμπεριλαμβανομένης και αυτής του Υπουργού Δικαιοσύνης— στο νέο νόμο Βερναδάκη [4369/2016, αρθρ.35, 41, 53], οι οποίες δεν κατανοούνται παρά ως επαναδιορισμοί/ρουσφέτια συνταξιούχων, εργαζόμενων της ΕΡΤ και δικαστικών υπαλλήλων;

Έτσι θεσπίζεται λοιπόν η «Αξιοκρατία, η συμμετοχή και η αποτελεσματικότητα στη διοίκηση».

Αλήθεια τέτοιες πρακτικές δεν αντίκεινται στη φιλοσοφία του νέου νόμου; Δεν αποτελεί ανησυχητική εκδοχή εδώ η έμπρακτη άρνηση των πρακτικών του ευεργετημάτων όσον αφορά τη διαδικασία και τα κριτήρια επιλογής προϊσταμένων της διοίκησης και των εγγυήσεων αντικειμενικότητας της αξιολόγησης μέσω θεσμών συμμετοχής;

[Εδώ ας παρατηρήσουμε επίσης, την υπερβάλλουσα επιχειρηματολογία και έναν λόγο υψιπετή «περί ιδιαιτερότητας», δηλαδή *εθελοδοουλείας*, που υποθάλπουν οι συμμετέχοντες *διανοούμενοι της ΟΔΥΕ* στη νεο-συσταθείσα επιτροπή διάρθρωσης του νέου κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων, αρνούμενοι την «επέκτασή» του και την κατεύθυνση προς την *Αυτοτέλεια της Γραμματείας*, μετέχοντας έτσι με έναν ωφελιμιστικό υπολογισμό, — διατηρώντας τη δομή Κύριοι/Δούλοι—, προκειμένου να «αγοράσουν» την επανεκλογή τους].

Για να το κατανοήσουμε, η άμεση σύνδεση της δικαιοκρατίας με τη νομοκρατία στη δημόσια διοίκηση —της οποίας η λειτουργία είναι *κανονιστική (ακολουθεί κανόνες) και επικοινωνιακή (οι στόχοι της οφείλουν να εξάγονται μέσα από τη διαδικασία διαλόγου)*— εγγυάται και διασφαλίζει ότι ο νόμος δεν νομιμοποιεί την προσταγή του κυρίαρχου. Φαίνεται, όμως, η δικαιική τάξη είναι αναπόσπαστη από τον εξουσιαστικό λόγο, τον οποίο επικυρώνει στο όνομα της ανεξαρτησίας της και της αυτεξουσιότητάς της.

Καταλαβαίνεις αμέσως ότι προϋποθέτουν πως ο *Κώδικας* είναι ελαττωματικός και εν συνεχεία μηχανεύονται το *μπλοκάρισμα* της λειτουργίας του. Ασφαλώς, όμως, τα όσα μέφομαι εδώ ικανοποιούν τη *χρησικτησία*, ότι οι κανόνες επιβάλλονται από το χρόνο, την «αρχαιότητα»: όσο πιο παλιόί τόσο πιο σοφοί. Ήλθε η ώρα όμως να εγκαταλείψουμε την αλαζονική φαντασίωση. Αυτή τη λατρεία για το δεδικασμένο, το παρελθόν και τη συσσωρευμένη εμπειρία.

Σε βλέπω να γουρλώνεις τα μάτια. Σου απαντώ: ένα γηραιό άτομο είναι ενδεχομένως σοφότερο από ένα νεαρό άτομο γιατί έχει περισσότερες εμπειρίες. Αν όμως ισχύει αυτό, πρέπει να δεχτούμε ότι ισχύει το αντίστροφο για τις ιστορικές περιόδους. *Εφόσον η νεότερη εποχή [αναφέρει ένα κινέζικο παράδειγμα] έχει «ζήσει» περισσότερο, διαθέτει τη συσσωρευμένη εμπειρία των αιώνων.* Έτσι λοιπόν σήμερα με σιγουριά θα βρίσκαμε τον ιδεότυπο για να κρίνουμε τη «γραφειοκρατική οργάνωση», σε σχέση με το τι συνέβαινε. Εξάλλου, στην ανάγκη του *συμβαδίσματος* με την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα Δικαστήρια έχουν να επιδείξουν ένα νέο, ικανό υπαλληλικό δυναμικό, όπου η ποσοτική και ποιοτική εργασιακή του απόδοση είναι συνυφασμένη με την ικανότητα ανάληψης ευθυνών και άσκησης πολλαπλών καθηκόντων, συναφών προς τη φύση της υπηρεσίας.

Ωστόσο, από αυτό το συμπέρασμα δεν μπορούμε να εξαγάγουμε μία γενίκευση. Και δεν ικανοποιούμαι εκμεταλλευόμενος απλώς τη ρητορική αντιστροφή των ρόλων υπό το ειδικό βάρος των *προσοντούχων* ή των *αρίστων*, οι οποίοι τις περισσότερες φορές ασκούν φρικαλέα και αποτρόπαια το πιθηκοταλέντο της κοινής μίμησης εις βάρος του γούστου μας.

Αλλά το ίδιο ακριβώς βιώνουμε σε ένα *Αυτοδιοίκητο δίχως αυτοδιοικούμενους*, που ο σιδερένιος νόμος της αναλογικότητας κατανέμει καθορισμένες μάζες εργαζομένων σε καθορισμένες λειτουργίες. Δίχως να τους εκθειάζει, τους καθλώνει ολοκληρωτικά στη λειτουργία που τους έχει ανατεθεί. Σε αυτή τη βάση η εργασιακή δύναμη δεν είναι παράγουσα, αλλά παραγωγική. Προικισμένη δηλαδή με μια βαθμιδωτή αναλογία παραγωγικότητας με μέγιστη ευελιξία, επιβάλλεται στον εργαζόμενο, αντλώντας από την εκμετάλλευσή του απόλυτη υπεραξία, ενώ ο ίδιος αποστερείται κάθε πρωτοβουλίας.

Έτσι θεμελιώνεται επαρκέστερα μια θεωρία του αυθέντη: εδραιώνοντας ειδικές διαδικασίες εξουσίας, απορρίπτει σθεναρά τους κανόνες που η νομοθεσία αξιώνει να επιβάλει, με το πρόσχημα ότι τέτοιοι κανόνες καθιστούν άκαμπτη μία πραγματικότητα που εκείνη θεωρεί ζώσα, και ως εκ τούτου εύπλαστη, κατά το πρότυπο ενός άγριου ζώου που προσπαθεί να εξημερώσει, ώστε να μπορεί να *εκτελεί εκπληκτικά κόλπα και ακροβατικές ασκήσεις, περνώντας μέσα από φλεγόμενα στεφάνια ή γυρίζοντας ολοένα και πιο γρήγορα σε κινούμενους κυλίνδρους*.

Παραπέμπω για τους σκοπούς της παρούσας συζήτησης, στις συνθήκες *γαλέρας* που επικρατούν στα Ποινικά Δικαστήρια του «Υδροκέφαλου Πρωτοδικείου», στις συνεχείς διακοπές των συνεδριάσεων, με συνέπεια την ελαστικοποίηση του ωραρίου των ακροατηρίων (τυραννικός, αυτός ο πένθιμος, κλεμμένος χρόνος, υποδουλώνει και νεκρώνει τα σώματα) και στις συνεχείς απειλές για πειθαρχικά (τις τελευταίες ημέρες μοιράζονται αφειδώς «κίτρινες κάρτες» επειδή δυσανασχετούμε στο να γίνουμε εργάτες γενικών καθηκόντων), όπως επίσης, στην εντατικοποίηση της εργασίας στα περισσότερα τμήματα των Γραμματειών των Δικαστηρίων και των Εισαγγελιών ή των Ειρηνοδικείων.

Κι όμως, οι δίκες συνεχίζουν να αργοπορούν και να κοστίζουν. Ο σώζων εαυτόν σωθήτω! Και αντί να αποφεύγονται αρνητικές ωφελιμότητες, δηλαδή ανθρώπινος πόνος, ένα τεχνητό σύστημα, πολύπλοκο και ακατανόητο, υποβιβάζει την απονομή δικαιοσύνης σε μια επικερδή επιχείρηση. Συνάμα, πλάθει *κακούς* Δικαστικούς λειτουργούς και Δικαστικούς υπαλλήλους, εν πολλοίς, υπαίτιους για την αναλγησία των επαϊόντων όσον αφορά τις ελλείψεις σε υλικοτεχνικές υποδομές και σε προσωπικό.

Πάντως, αυτό που ενοχλεί και πληγώνει είναι ότι, σύμφωνα με την πρόσφατη τροποποίηση και συμπλήρωση του Κανονισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας του Πρωτοδικείου Αθηνών, που επήλθε με τις υπ' αριθμ. 6 και 7/2015 αποφάσεις της Ολομέλειας αυτού:

«...μόνο σε περίπτωση μείωσης του αριθμού των υπηρετούντων στο Δικαστήριο Δικαστών για οποιονδήποτε λόγο (μετάθεση, απόσπαση, αναρρωτική άδεια, οριστική παύση, μείωση οργανικών θέσεων κ.λπ.) ή μη επαρκούς καλύψεως των προβλεπόμενων οργανικών θέσεων Δικαστικών Λειτουργιών, το Τριμελές Συμβούλιο Διευθύνσεως του Δικαστηρίου με Πράξη του δύναται να μειώνει αναλόγως και για ανάλογο αριθμό δικασίμων τον αριθμό των κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2 του παρόντος Κανονισμού εγγραφόμενων στα πινάκια ή εκθέματα του αντιστοίχου Τμήματος υποθέσεων».

Ασφαλώς τα ζητήματα (δικαιώματα) που προκύπτουν εδώ, δεν αφορούν εμάς. «Είναι αλήθεια, [όπως κάποιος πολυμαθής δικαστής μου είπε κάποτε], λίγες υποθέσεις αξίζουν να σπαταλήσει κανείς το χρόνο του. Το πιο σημαντικό είναι να αποφασίζεις με βάση οποιαδήποτε παραδεκτή αρχή και έτσι να ξεγλιστράς». Αλίμονο, συμπληρώνω εγώ, δεν είμαστε εδώ αγγλοσαξωνία όπου, σύμφωνα με την παράδοση του Κοινοδικαίου (common

law), πηγή δικαίου αποτελούν οι αποφάσεις των δικαστηρίων. [Βέβαια, αυτή η θέση μετριάζεται συνεχώς τελευταία. Βλέπε την πρόσφατη απόφαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, για την αδειοδότηση των καναλιών, ότι ο νόμος προσκρούει στις επιταγές του άρθρου 15 του Συντάγματος. Θυμάστε, βέβαια, ότι το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο κατά τη δικαιοδοσία του, έκρινε συνταγματικά τα μνημόνια που διέλυσαν την Ελλάδα, το “μαύρο” στην ΕΡΤ και το PSI που διέλυσε τα ασφαλιστικά ταμεία].

Ωστόσο, ως μην ανησυχούν οι φίλοι της ελευθερίας. Γιατί η ιδέα της δεν είναι για όλες τις δουλειές. Δεν είμαι ελεύθερος παρά μόνο όταν αισθάνομαι ελεύθερος. Εν ολίγοις, η ελευθερία δεν είναι πρωτογενής μέσα μας, γίνεται αντιληπτή χάρη σε μια *αντίθεση*. Αποτελεί πάντοτε απάντηση σε μια ορισμένη αίσθηση ότι καταπιεζόμαστε, εμποδιζόμαστε, αντιστεκόμαστε. Ο άνθρωπος δεν *αγριεύει*, παρά αν τον σφίξει η ανάγκη. Αντίθετα, για ένα ον ελάχιστα ευαίσθητο στις πιέσεις που θα του επιβάλουν οι δημόσιες εξουσίες ή οι εξωτερικές συνθήκες, η ελευθερία του δεν θα έχει καμία ανακλαστική αντίδραση, θα είναι η αίσθηση ότι δεν βαρύνεται με την έγνοια να σκεφτεί, να αποφασίσει και να απαιτήσει.

Αναμφίβολα, για να μπορέσει να υπάρξει «προχώρημα πέρα από», πρέπει να υπάρξει πλήρης επίγνωση μιας δεδομένης κατάστασης, έτσι ώστε να μπορέσουμε να δημιουργήσουμε διά της δράσης μια νέα κατάσταση, δηλαδή, εντός και δια αυτής της ίδιας ενεργού άρνησης του ήδη υπάρχοντος. Αυτό, βέβαια, σημαίνει μια συνεκτίμηση των αποκλεισμών και των διαφορών, συνακόλουθα, την κίνηση που επιζητεί ένα νέο είδος ορατότητας, καθιστώντας έκθετη την εξουσία εκεί όπου είχε συσκοτιστεί.

Πρόκειται για μια πράξη ρήξης, ταύτισης της νόησης με τη βούληση, για μια ιδέα που ως δύναμη *αρπάζει μια πραγματικότητα (την καταφάσκει ή την αρνείται)*: όταν λοιπόν η αληθινή ανθρώπινη φύση, η οποία απαιτεί την παρουσία της ανθρώπινης αυτονομίας σε κάθε εκδήλωση, ζητώντας τη συμφωνία ιδεώδους και πραγματικότητας, εναντιώνεται στην «επιστημονοκρατία», ήτοι, στον θρίαμβο του αριθμού και της ισχύος, σε ένα σύστημα που τακτοποιεί και συμβιβάζει, οργανωμένο και θεμελιωμένο στην τεχνοκρατική διαχείριση και την κυριαρχία των «ειδικών» του πολιτικού ή άλλου μάντζιμεντ. Διότι, είναι ακριβώς ο τέλειος κύκλος της αναπαραγωγής που μετέχει αυτής της λογικής. Αυτό το «προοδευτικό» σχέδιο φαίνεται ως η επανάληψη της πλατωνικής θεωρίας του σπηλαίου.

Ιδού όμως τι απαιτεί μια *εξουσία πολιτική [δεν την ταυτίζω με συνδηλώσεις συναφείς με τη συσπείρωση και την ομογνωμοσύνη των συλλογικοτήτων, την κατανομή των θέσεων και των λειτουργιών, στις οποίες ισχύς και επιστήμη προσφέρουν σε αναλογίες την ενίσχυσή τους]* και τι της κομίζει η δημοκρατία: σημαίνει εντέλει την εξουσία εκείνων που δεν έχουν κανένα φυσικό λόγο να κυβερνούν πάνω σε εκείνους που δεν έχουν κανένα φυσικό λόγο να κυβερνώνται. Η εξουσία των αρίστων μόνο από την εξουσία των ίσων μπορεί τελικώς να νομιμοποιηθεί.

Το ζήτημα απλουστεύεται εύκολα. Κατ’ ακρίβεια, δρασκελίζοντας πάνω από την πραγματικότητα. Γιατί τα πολιτικά υποκείμενα δεν ταυτίζονται με συντεχνίες, και με «ανθρώπους» στενεμένους από μικρόψυχα μπακαλοαξιώματα ή με ταυτότητες που ορίζουν συνταγματικά κείμενα. Ορίζονται πάντα από ένα διάκενο ανάμεσα στις ταυτότητες, νιώθουν μονάχα μια *ζωηρή ορμή* να γεννήσουν εντός τους την αρμονία, να γίνουν ένα όλον, εκφράζοντας με πληρότητα τον άνθρωπο.

Νίκος Πατεράκης